

ANIMADVERSIONES QUASDAM

DE

NOMINE ספר סו

CONS. AMPL. FAC. PHILOS. IN REG. ACAD. ABOËNSI,

PRÆSIDE

MAG. GUSTAVO GADOLIN,

LINGG. ORIENT. ET GR. PROF. REG. ET ORD.

PRO GRADU

Publico examini subjicit

PETRUS EKENVALL,

NERICIUS,

In Auditorio Majori die XXVI Maji MDCCCII.

Horis p. m. consuetis.

A B O Æ,

In Officina FRENCKELLIANA

In solvendis variis ad veterum Hebræorum scribendi artis historiam pertinentibus quæstionibus (e quibus valde pendent aliæ sæpius agitatae *a*) de librorum Vet. T. auctoribus, antiqua forma, &c.) maximi omnino momenti est accuratius exposuisse vim & notionem vocabulorum, sacrae genti usitatorum, quæcunque ad descriptionem quodammodo spectent; technica dicere possis. Quorum e numero quum sit substantivum סֵפֶר, hujus originem & multiplicem usum, qua fieri pro arctioribus disertationum limitibus & virium modulo queat diligentia, jamjam explicare decrevimus, mitem censuram operæ, materiæ gravi illustrandæ impensæ, sperantes.

A

§. I.

a) Cfr. v. c. nuperius disputata in OTMARI (pseudonymi) *Fragmente über die allmähliche Bildung der den Israeliten Heiligen Schriften, besonders der sogenannten Historischen* (typis edi curavit HENKE in *Magazin für Religions-philosophie, Exegese, und Kirchengeschichte*, II B. III St., IV B. I & II St.); ECKERMANN *Theolog. Beytr.* V B I St.; OTMAR *Nachtrag zu den Fragmenten* (in HENKE N. *Magazin* I B. II St.).

§. I.

Familia verborum, in linguæ Orientalis dialectis e radice פפפ oriundorum, plurimas complectitur a se invicem diversas notiones; quarum omnium omnino prima, reliquarum communis quasi mater, an superfit, minime quidem indubium est. Sed posunt permultæ earum ad unam aliquam veluti stirpem antiquissimam adhuc superstitem referri, & serie, qua sese mutuo excipientes, ex prima illa natæ, aliæ alias progenuisse videntur, collocari; quo tamen in negotio gerendo ita nobis versandum esse, ut conjectura, in omni scil. hoc disputationis genere adhibenda, utendum nobis sit, vel per se liquet.

Antiquior igitur ut censeri solet vocis significatus, qui respondet rebus in sensus rudiorum etiam hominum incurrentibus, quam qui longius a vetustissima vitæ & morum simplicitate atque artium inopia distat, ita *scribendi* quoque notionem patet recentiorem esse habendam aliis, saltem plerisque, quæ τω פפפ competunt. Quare, ut in iis tantummodo maneamus, quæ tractanda nobis injungit instituti ratio, haud improbabile videtur, primam τז פפפ significationem fuisse *verrendi*, *scopis mundandi*, in Arabum فرف servatam; cum qua cognata est vis *radendi*, *tondendi*, *limandi*, pilos, lignum, &c. quam Arabes suo رفرف, Syrii τω رفرف, & Chaldæi τω פפפ adjungunt. Hinc or-
tæ:

tæ calvitiei, nuditatis, foliorum defluuii, munditiei, nitōris b), elegantia, pulcritudinis, &c. notiones, quas habet *سفر*; unde illustrandum Hebr. *ספר* c). *Pectere* quoque significare *سفر* videtur; saltem *السفارة* & *scopas* & *pectinem* denotat. A *vorrendo, abradendo, peccando*, natam putare fas est notionem *separandi, segregandi, dividendi, seligendi*, quam e veteri lingua retinuit Arabica dialectus. Inde speciali sensu Hebræis adhibitum vocabulum de *delectu* ad militiam vel ministeria publica sive sacra, sive profana d); quod ortum dedit generaliori verbi nostri notioni, in Hebræa imprimis lingua frequentissimæ, *recensendi, enumerandi, enarrandi, in catalogum inferendi*: quæ tandem genuit *scribendi* illam, in plurimis dialectis obviam.

§. II.

His igitur præmonitis, non abludit a vero *ספר* *טו* primum denotasse *recensionem* s. *catalogum* aliquem mili-

A 2

mili-

b) Unde de *illucescente aurora, oriente sole, & iis quæ matutino tempore instituuntur, v. c. profectioibus ad iter &c., de splendente igne, de pugna ardore* (ignis flammæ & splendori simili), &c, suum *سفر* usurpant Arabes.

c) Hebræorum *ספר* cum Arab. *سفر* plerumque comparari debere, vel parum in his literis versato constat.

d) Vid. MICHAELIS *Supplem. ad Lex. Hebr. N:o 1773, 1774.*

militum, vel ad operas quasvis publicas delectorum; inde usitatum ad *indicem* quemlibet significandum; tum ad *scriptum* quodcunque; & demum ad indigitandas *litteras* s. *litteraturam* (quam dicere sœvimus). E quibus notionibus eam, quam primo loco statuimus, eatenus quidem conjectura niti non est diffitendum, quatenus nomen ספר, ubicunque id catalogi vim complectitur, haud inepte *catalogus* generatim potest verti. Sed dubio carere videtur, verbum ספר poni de *delectione, numeratione, conscriptione*, ad militiam, II Sam. XXIV: 10, I Chron. XXI: 2 e), ad servitia, II Chron. II: 1, 19, ad sacra negotia, I Chron. XXIII: 3; unde סופר, nomen muneris, quo instructorum erat exercitum aut ministros quosvis publicos *legere, recensere, in catalogum referre*, cfr. Jud. V: 14, II Reg. XXV: 19, I Chron. XXIV: 6, II Chron. XXVI: 11 f), al.

Certior esse videtur generalis *indicis* s. *catalogi* notio, quam ספר תרבות tribuimus, grammaticis etiam plurimis acceptam. Quem tamen vocabuli nostri usum ut quibusdam exemplis comprobemus, ספר חיים, Pf. LXIX: 29, transferendum existimes *indicem viventium*, quem scil. scribere, & e quo scripro dele-

e) Vid. J. D. MICHAELIS *Commentat. de censibus Hebræorum*, §. III.

f) Ubi סופר distinguitur a שופר, cujus erat tabulas civium genealogicas perficere & servare.

delere morientium vel morti destinatorum nomina
 Deus poetice fingitur g); ספר תולדות אדם, *Genes.*
V: 1, esse videtur *recensio generationum Adami* s. *ge-*
nealogicus posterorum ejus index; &c.

§. III.

Notissima est & sæpissime obvia טו ספר vis,
 tertio loco a nobis memorata. Sed inprimis in ea-
 dem accuratius explicanda oriuntur quæstiones, u-
 trum nomen ספר denotet solummodo quæ in cute
 bovina, bysso, linteo, papyro, aut alia re facilius
 tractanda & asportanda (*portatilem scribendi materiem*
 dicunt) sint scripta, an etiam lapidibus & faxis inci-
 sa? Utrum scriptioem alphabeticam aut syllabicam,
 an forte hieroglyphicam etiam s. picturam quamvis
 allegoricam? Ad quas nonnullorum dubitationes sol-
 vendas, cum vocis etymologiam nihil eo conferre ex
 superioribus pateat, restat, ut videamus, an ex ipsis
 locis, in quibus vocabulum nostrum obveniat, ali-
 quid adminiculi possit peti.

Monendum igitur primo, טו ספר nunquam usur-
 pari de monumentis (in petra vel faxo), e loco non
 movendis, sed aliquid minori negotio tollendum &
 vehendum semper significare. Unde in manus su-

A 3. mi,

g) Cfr. *Exod. XXXII: 32, 33.*

מי, mitti, adferri, porrigi, &c. sæpissime in codice S. traduntur, quæ ספר nomine veniunt. Cfr. v. gr. *Deuteron. XXIV: 1, 3*, ubi ספר כריתתה (*libellum repudii*) tradere jubetur maritus uxori, quam dimittere vult; *II Sam. XI: 14 sqq.*, ubi Davides narratur ספר (epistolam dicas) scripsisse & misisse; *I Reg. XXI: 8, 9*, ubi ספרים (*litteras*) dicitur Isebel de morte Nabotho firuenda magistratui urbis dedisse; &c.

Sunt etiam nonnulla, saltem in recentioribus Hebræorum sacris libris, loca, in quibus ספר manifeste denotat scriptum in materie, saxo, ære, plumbo, ligno, leviore & tenuiore, ac in formam voluminis haud ægre redigenda. Sic ex. gr. *libri voluminis* (ספר) mentio fit *Pf. XL: 8*, *Jerem. XXXVI: 2, 4*, *Ezech. II: 9*; & coelum, orta tempestate in nubes contractum, *convolvi* dicitur veluti ספר, *Jes. XXXIV: 4*. Unde forsan aliquis, neque omnino, ut videtur, temere, putabit in antiquioribus quoque, v. c. pentateucho, vocabulo ספר intelligi debere *volumen* seu scriptum in bysso, linteo, &c. Quod egregie confirmat *h)* eorum sententia, qui *Job. XXXI: 36* verba איני עטרת לי, ad ספר illum *v. 35*. memo-

b) Si modo Jobi liber Mosaicis scriptis antiquior, aut certe non recentior, habendus est.

moratum eadem referentes, *libello veluti corona caput
cingam vertenda existimant i).*

§. IV.

Verum tamen quoniam sunt, quibus placeat $\tau\omega$ ספר lapidi etiam incisa significari, & inde suspicioni locus superesse visus sit, aliam scribendi rationem Hebræis antiquioribus, Mosi v. c., notam non fuisse, quam quæ lapidibus insculpendo absolveretur, his ipsorum asseritis quid insit veri & certi, necesse est jam breviter consideremus.

Librum igitur fœderis (ספר הברית), quem in manum sumfisse, & coram populo legisse, Israëliticæ gentis legislator Exod. XXIV: 7 perhibetur, esse tabulas lapideas, quas scriptas a Deo accepisse idem traditur, decalogum continentes, opinatur OTMAR *k)*; probabili ratione, ex nostro sane iudicio, destitutus. Nam demum post ספר הברית recitatum Deus v. 12 narratur promississe se Mosi daturum laudatas לרחות; quæ

z) Potius tamen, saltem æque commode, $\tau\omega$ אענכנו respicere dices ad הוי (patrocinii illud & tutelæ signum) v. 35, ac ad $\tau\omega$ ספר.

k) HENKE *Magaz.* II B. pag. 440.

quæ igitur cum fœderis illo libro *l*) eadem vix esse possunt. Atque quod Moses tabulis lapideis in æternam rei memoriam incidi curavit præcipuas civitatis suæ leges, quodque expresse nullibi memoravit (iis scilicet diligenter recensendis nullibi opus habens) quædam e portatilium genere instrumenta scribendi, nonnisi valde incerto est argumento, cum eadem penitus ignorasse.

Memoratas tabulas easdem esse cum *libro legis* (ספר התורה) *Deuteron. XXXI: 26*, quem in arca fœderis depositum existimat, eo confidentior Pseudonymus *loco citato* affirmat, quo certius nihil præter eas in sacra illa cista Salomonis ætate fuisse *1 Reg. VIII: 9* legitur. Sed solas eas in arca (בארון) condidit Moses, vid. *Deut. X: 5*; unde nonnisi illas quædam post secula ibi inveniri potuisse, haud mirum. *Legis vero liber*, de quo quæstio est, non in arca, sed *ad latus arcae* (מצד ארון) *Deut. XXXI: 26*, facilius igitur adeundus & consulendus, aservabatur.

Pariter cum locum *Jos. XXIV: 26*, ita explicandum idem *m*) contendit, ut Josua vere non libro, vel

l) Qui complexus videtur *verba Dei* capp. XX·XXIII, 2
Mose *scripta* cap. XXIV: 4.

m) *l. c.* pagg. 464, 465.

vel volumini, sed lapidi a se erecto (*ibid.*), quæ tum acta erant inscripſisse, aut tantummodo in rei monumentum lapidem erexisse, censendus sit, maximam sane vim sacri Scriptoris verbis inferre videtur. Nam expresse dicitur Josua utrumque fecisse, scil. & facti narratione divinæ legis librum auxisse, & *σηλιν* illam solenniter posuisse *u*); quæ diverse actiones secum invicem ita confundi, ut earum altera ulterius loco commemoraretur, vix potuerunt.

§. V.

Quæ quamvis ita sint, si quis tamen scriptas etiam tabulas (*πινακας*), e ligno, plumbo, &c., & quicquid aliud cænæ vetustati pro codicillo, epistola, libro, inservierit, Hebræos nomine ספר insignisse existimare velit, ei valde non adversabimur; utpote cujus conjecturam usus *codicis, caducei, &c.* quam *voluminis* antiquior, haud parum confirmare videtur. Quare v. gr. improbable non omnino est, ספר illum, quem Davides de parando Uriæ interitu Joabo misit (*II Sam. XI: 14*), fuisse quendam *τυκτον πινακα*, ei similem, quem Proeti jussu Bellerophontes Lyciæ regi tradidit (*Hom. Il. VI: 168 sqq.*); neque repugnat Isebelis epistolam (*I Reg. XXI: 8 sqq.*) fuisse aliquem

B

πινα-

וּכְתָבָהּ בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹדִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיִּכְתֹּרֶהּ

מַנְטָנָה, signo regiae auctoritatis quodam munitum; quod idem & de literis Syriae regis Joram (II Reg. V: 5) & Babylonii regis Hiskiae (Jes. XXXIX: 1) datis valet. Sed in his omnibus certi quid statui, ob faerorum scriptorum partim silentium, partim in rebus exponendis brevitatem, ægre posse, neminem fugit.

§. VI.

Supereſt quæſtio, an $\pi\sigma$ פס indigitet certum quoddam ſcripturæ genus? Quæ quidem ita forſan eſt ſolvenda, ut vocabulum noſtrum varie pro varia cujuſque ætatis ſcribendi arte & uſu acceptum dicatur. Unde quo tempore ſcriptores (ſiquidem ita ſunt appellandi) verborum ſonos nondum figuris exprimebant, ſed rerum ipſarum pictas quasdam imagines proponere oculis ſpectandas, ſcripta quoque hujus indolis nomine פס veniſſe ſupponere fas eſt. Tranſlatum idem dein, inventis literis, ad alphabetica vel ſyllabica ſcripta ſignificanda. Quamobrem cum aliæ nullæ præſto ſint rationes, quibus ducti literas Moſi notas fuiſſe negemus, nihil ſane obſtat, quominus exiſtimemus, eum e. l. vere *legis verba in libro*

libro scripsisse (Deuter. XXXI: 24: כתב את דברי (התורה על ספר); & regi olim forte futuro injunxisse, ut ad manus semper haberet volumen, quo contineretur legis exemplum e suo ipsius autographo (literis exarato) descriptum (Deut. XVII: 18, 19: וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר); &c.

Attamen quoniam scribendi ars & peritia multas ob causas diu admodum rara mansit, haud mirum, magnam hominum partem longe etiam post inventum literarum usum earum loco symbolica signa & rerum quasdam imagines, ceræ, ligno, &c. impressisse, inculpassisse, illevisse. Quod idem in Hebræa quoque gente obtinuisse non est veri dissimile; unde putes v. c. illum ספר, quem Davides Uriæ dedit Joabo tradendum, fuisse non literis, sed æque ac πινακα Bellerophonteum, σιμασι λυγροισ θυμοφθοροισ πολλοισ instructum; pariterque laudatum eum Ifebelis ספר fuisse refertum figuris, necem & interitum significantibus; &c.

§. VII.

Ea vocabuli nostri vis, cujus ultimo meminimus, in antiquissimis S. Codicis libris nonprehenditur.

Sed

Sed *Jes. XXIX: 11, 12*, *טו רעת ספר* pro *nosse literas*, & *Dan. I: 17*, *טו סרע והשכל בכל ספר* pro *cognitione omnis literarum generis*, ponitur. Quod vel nominasse nobis pro nostro jam instituto sufficiet, ceteroquin etiam disertatiunculae finem imposituris.

